

Bron: J. Boer & T. Boer-van der Veen, L. Bouwman & M. Bouwman-Doorten, A. Buitter & J. Buitter-Polling, H. van Dalen & J. van Dalen-Venema, H. Darwinkel & T. Darwinkel-Ensing, E. Pieters & G. Pieters-Schoonveld, J. Polling-Rossing, J. Rossing & H. Rossing-Homan.

Onder dankzegging van bovenvermelde personen kon uit de historie van Tynaarlo onderstaande verhalen worden geschreven.

Redactie: F.J. Scheeringa.

* Eind 1944 vlogen een serie Engelse bommenwerpers over Tynaarlo om Duitsland te bombarderen. Op dat moment kwamen er Duitse jagers tussen die ze wilden beschieten. Bij het hierop volgend gevecht lieten ze de bommen zo snel mogelijk vallen om weg te komen. Er vielen drie bommen op de plaats waar nu de kantine staat op het sportveld en negen in Eisenbroeken op het land van de fam. Darwinkel. De meeste ramen in Tynaarlo waren stuk. H.J. Boer en zijn zoon J. Boer waren daar op het land aan het werk. De paarden sloegen op hol en vader en zoon Boer gingen plat in de sloot liggen. J. en L. Darwinkel waren er vlak bij en zijn tegen de grond gesmeten. Door de bommen waren hele grote gaten in de grond geslagen. Via een omweg keerde men weer naar huis vanwege de wegversperring.

* In augustus 1949 groef A. Veenstra tussen de roggehokken met de schep de fundamenteën voor het eerste nieuwbouwhuis van Tynaarlo, Rozenstraat numero 11. Januari 1950 kwamen ze er te wonen. Al snel volgden er meer. In de eerste nieuwbouwstraat van Tynaarlo was de eerste vijf jaar geen waterleiding. Welputten zorgden voor de drinkwatervoorziening. De riolering in de Rozenstraat is met de schep gegraven door een lange rij mannen. (werkgelegenheid) Het duurde nog twee jaar voor het een verharde straat werd. De eerste nieuwbouw welke in de begin vijftiger jaren van de grond kwam, beperkte zich tot de Rozen-, Linden-, Liguster- en Populierenstraat en de Berkenlaan. De tijd dat men vanaf de Achterweg de treinen kon zien rijden aan de Stationsstraat was voorbij. Pas veel later omstreeks 1970 werd de rest van de nieuwbouw een feit.

* Ca. 1952 kwam de rondweg om Tynaarlo. De vele kleine akkertjes werden versnipperd, waardoor er een kleine ruilverkaveling vlak bij het dorp kwam. Wat vele natuurliefhebbers toen speet was dat "Het mooie Lo" werd dichtgeschoven. Bovendien moesten er twee huizen wijken. De meesten zagen het nut van de rondweg niet in omdat er nog zo weinig auto's waren. Achteraf zegt men nu, goed dat de rondweg er toch gekomen is.

* De kuilen naast de woningen aan de Berkenlaan 2 en de Dorpsstraat 71 waren omstreeks 1930 een aaneengesloten kuil. De kuil werd toen gebruikt als oefenterrein voor de toekomstige soldaten uit de gemeente Vries. Degenen die gebruik maakten van dit vooroefenen, kregen een kortere dienstdiensttijd als men het leger in moest. Schuttingen werden erin gebouwd en met oefenhandgranaten werd er geoefend. De materialen lagen opgeslagen in een schuur van Cafe Centraal.

* Een melkfabriek heeft in Tynaarlo aan de Schoolstraat nr. 3 gestaan. In 1895 is deze gebouwd, doch in 1930 werden de poorten gesloten, omdat in Vries ook een melkfabriek stond die beter was uitgerust. Tot 1930 werd de melk er met hondekarren heengebracht. Aan de hondekar zat een nummer wat aangaf dat men met een goedgekeurde hond reed. Ieder jaar werden namelijk in april de honden gekeurd bij Cafe Centraal. Met een duimstok werd de schofthoogte en de borstbreedte gemeten. Voldeden ze niet aan de maten dan mochten ze niet trekken. Op de keuring kwamen zo'n 20 honden wat het nodige hondegeblaf met zich meebracht. Na de hondekar werden de melkbussen per jeepe of per dogkar vervoerd. De dogkar werd getrokken door een kide. (een ingevoerd russisch paard) De ingevoerde russische paarden waren niet allemaal gelijke mak. Hachelijke avonturen heeft men met deze paarden meegemaakt! Van 1930 tot ca. 1955 werd de melk met een grote melkwagen met een paard ervoor naar Vries gebracht. Vanaf ca. 1955 tot 1976 werd de viervoeter vervangen door een tractor. Daarna werd de melk per tankauto vervoerd. Na de sluiting van de melkfabriek kwam een paar jaar slager J. Boer in het pand. Vervolgens kwam A. Boezen erin als kruidenier. Later de huidige bewoner A. van Steenwijk, die naast een schildersbedrijf ook een kapsalon exploiteerde. Later vond er ook patatverkoop plaats, echter toen Cafe Centraal een cafetaria kreeg is hiermee gestopt.

* Huisslachten is een gebruik dat ook jaren in Tynaarlo plaatsvond. Voor de oorlog waren het varkens en na de oorlog meestal rundvee. De familie J. Boer, die ruim veertig jaar deze traditie hebben voortgezet, waren de laatsten die thuis slachtten.

* In 1956 is laatste heide in Tynaarlo ontgonnen. Heide gelegen bij het vennetje voor het Grijsze Steen (Karrestroeten) is toen definitief omgeploegd. Twee spannen paarden kwamen er aan te pas. Het eerste span ploegde de heide zo'n 4 cm. onder. Het tweede span volgde en ploegde de aarde vervolgens zo'n 16 cm. om. Het vrijgekomen zand werd gebruikt voor de Osbroeksweg en andere ruilverkavelingwegen. In het begin van de ontginning kocht men ook wel een schip met klei, die over de ontgonnen heidevelden werd verspreid. Het schip meerde dan aan bij het Noordwillemskanaal en de klei werd vervolgens overgeschept in de gereedstaande wagens.

* Als brandstof voor de kachel werden vroeger sudden en bagger gebruikt. Sudden zijn afgestoken heideplaggen die op de heide in rijen werden gezet om te drogen. Bagger is opgedroogd veen en bevond zich onder de turf. Als het afgestoken was, werd het in het water gegooit. (baggerbak) Dan werd het op een plateau gelegd om daarna met planken onder de klompen erover heen te lopen, zodat het zo hard mogelijk werd. Met deze brandstof voor de kachel is mee gestopt omstreeks 1948 toen de eierkolen, nootjes vier en briketten hun intrede deden. Bagger werd destijds gestoken bij de Grijsze Steen, een veentje wat ligt tegen de snelweg (A28) aan. Ook werd er vroeger wel turf vandaan gehaald. Het veentje is nu nog in het bezit van zo'n tien eigenaren. Bij het Akenveen en het Kogelbergveentje achter 't spoor werd ook bagger en turf gestoken.

* Tot ongeveer 1950 werd in Tynaarlo door de oudere generatie nog klederdracht gedragen, d.w.z. dat de vrouwen in lange zwarte rokken liepen en voor de rest waren ze ook in het zwart getooid. Bij uitgaan of familiebezoek droegen de dames een gouden oorijzer. Onder het oorijzer droeg men een zwart fluwelen bandje waar men mee liep als men het oorijzer niet op had. In de jaren 1935/1936 ging men per brik(koets) met een paard ervoor op bezoek naar andere dorpen. Met het varkens- en het kalverenvoeren had men een schort voor die van een jutezak gemaakt was. 's Winters droegen de dames een nekmuts tegen de kou.

* Met Palmpasen liepen de kinderen vroeger bij de huizen langs zoals nu Sint Maarten wordt gelopen. De zinnebeeldige betekenis van het haantje getuigt van de vruchtbaarheid der aarde. Datzelfde kunnen we ook zeggen van het groen aan de Palmpasen. Het aanbrengen van de takjes groen duidt aan dat de aarde weer groen zal worden, terwijl de vruchten en de kleurige slingers een uiting zijn van vreugde over dit alles. Vreugde in de verwachting dat de zomerse warmte de kille winter zal verdringen.

Nootjesschieten behoorde met Pasen altijd tot een van de vermakelijkheden.

Met Nieuwjaar liepen de kinderen met een wit doek met de tippen aan elkaar geknoopt langs de huizen. Ze kregen dan eigen gebakken joskoeken en andere eterijwaren. Tot de oorlog werd deze traditie in stand gehouden.

* De boeren die veeteelt bedreven hadden naast grasland ook bouwland waar ze o.a. bieten, knollen, koren en aardappels verbouwden die als veevoer gebruikt werden. De verhouding was meestal driekwart gras- en een kwart bouwland. De werkzaamheden liepen in elkaar over. Was de hooioogst binnen dan diende zich de oogst op het bouwland aan. Voor de oorlog waren er zo'n 100 personen die melk leverden. Naast de boeren hadden de knechten ook een of twee koeien die dagelijks melkproduktie leverden. De gemiddelde melkproduktie lag na de oorlog tussen de 3.000 en 5.000 liter. De boeren hadden gemiddeld zo'n 12 stuks melkvee. Tussen 1900 en 1950 was J. Darwinkel de dorpsveearts. Naast de knechten en meiden hielpen de boerinnen ook volop mee in het boerenbedrijf. Aardappels krabben, bieten trekken, rogge binden en knollen plukken behoorden o.a. tot de werkzaamheden. Waren alle aardappelen eruit dan werd chocolademelk gedronken en/of olieballen gegeten. Dat waren tractaties in die tijd. Als moeder de vrouw op het land aan het werk was paste oma wel op de kinderen. Langzaam maar zeker diende de mechanisatie zich aan. In de periode tussen 1958 en 1962 schaften de meeste boeren in Tynaarlo een melkmachine aan en de trouwe viervoeter maakte plaats voor de tractor. Een vijftal jaren later diende de ruilverkaveling zich aan. In 1976 was de verkaveling voltooid. De verscheidenheid aan werkzaamheden namen hierdoor af, waardoor men wat meer tijd voor zichzelf kreeg. Ook voor de boerin werd het een stuk gemakkelijker. Na de ruilverkaveling maakten de boeren een keuze. Men koos voor veeteelt of voor akkerbouw. Een enkeling koos voor een gemengd bedrijf.

* Tussen de woningen van Hageneind 13 en Esweg 1 begon vroeger de Groningerweg. Aan de Groningerweg 4 was een tehuis gevestigd voor daklozen en dronkzuchtigen. Er werden groenten verbouwd en er werden matrassen van stro gemaakt. In het verlengde van de Groningerweg was de Philadelfiabrug bij de burcht Landkolonie. De brug werd veel gebruikt door Tynaarloers die richting Vries of per bus naar Groningen gingen. In de nabijheid van deze brug meerde jaarlijks een boot aan voor de schoolreis van de jeugd van Tynaarlo naar het Paterswoldsemeer. Toen in 1957 het Noordwillemskanaal werd verbreed en van nieuwe beschoeiing werd voorzien, werd een aantal jaren later de brug afgebroken, evenals de Kampstukkenbrug, ook wel Beeldsbrug genoemd ter hoogte van De Punt. In de jaren '57 nam het vrachtvervoer toe, waardoor aardappelvervoer per schip vanaf het Noordwillemskanaal vanaf dat moment tot het verleden ging behoren. Zo ook van natte pulp wat door de boeren destijds in combinatie werd aangekocht. In de tijden dat het vervoer nog per snik(ke) ging, diende het vee dat naar de markt in Groningen moest voor vier uur 's ochtends aanwezig te zijn om mee te kunnen.

In 1967/1968 werd de snelweg aangelegd waardoor de verbinding vanaf Tynaarlo naar Vries via de Groningerweg niet meer mogelijk was. Door de aanleg van de A28 hadden er twee woonhuizen moeten wijken, echter deze waren in 1955/56 al afgebroken omdat de woningen min of meer in onbewoonbare staat verkeerden. Van gemeente wege werden wel weer twee bouwvergunningen ervoor afgegeven.

* Met de Zuidlaardermarkt was er voor de jeugd van Tynaarlo geld te verdienen. De boeren die uit wijde omgeving met paard en wagen kwamen aangereden, deden voor Zuidlaren nog even Cafe Centraal aan. Op de wagen zaten naast de menner nog een aantal boeren en achter aan de wagen waren een aantal paarden vastgebonden. Als men de kroeg inging pasten de kinderen op de paarden en kregen hiervoor een dubbeltje. Hetzelfde speelde zich af bij Cafe De Doofpot.

* Voor de oorlog werd er ook dansles gegeven in Tynaarlo. Zowel in de Doofpot als Cafe Centraal werd deze activiteit gehouden. Een dansleraar uit Groningen met een accordion verzorgde de les. Tussen- en slotbal behoorde tot een van de hoogtepunten.

* Als slaappleats kende men vroeger de beddestee. De knechten sliepen in een "kooi" op de koestal.

* Voor en na de oorlog bevond zich in het plaatselijke cafe een waag. Hierop werden varkens en kalveren gewogen om ze vervolgens per pond te verkopen.

* Om en nabij 1950 was het in Tynaarlo heel droog. Het grondwater stond heel laag. Om het vee aan drinken te helpen werd water gehaald uit de put bij het plaatselijke cafe.